

TARBIYAVIY ISHLAR JARAYONIGA ARTPEDAGOGIKANI KIRITISHNING NAZARIY ASOSLARI

Haqqulov Tohir Rahmatovich

Jizzax davlat pedagogika universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7602838>

Annotatsiya. Hozirgi kunda pedagogik muhitda “artpedagogika” tushunchasidan yetarlicha foydalanilmayapti, pedagogik bilimlarning ushbu rivojlanayotgan sohasiga oid individual g’oyalar ta’lim muassasalari faoliyatida tobora ommalashib bormoqda. Ushbu maqolada artpedagogik faoliyatning nazariy asoslari ko’rilgan bo’lib, artpedagogikani axloqiy tarbiya jarayoniga kiritish tamoyillari va shartlari sanab o’tilgan.

Kalit so’zlar: Artpedagogika, innovatsion jarayonlar, san’at texnologiyasi, badiiy pedagogika, poliartistik ta’lim muhiti.

Mamlakatimizda artpedagogika tarixi, nazariyasi va amaliyotiga oid manbalar atroflicha tahlil qilinib, artpedagogikaning insoniyat jamiyati faoliyatining turli jabhalarida tutgan o’rni, ahamiyati va vazifalari ko’rib chiqilmoqda. Zamonaviy ta’lim paradigmasida ta’limning barcha bosqichlarida o’quv jarayoniga badiiy pedagogikani joriy etish uchun muhim shart-sharoitlar mavjud.

Hozirgi vaqtda amalga oshirilayotgan ta’lim kontseptsiyasi insonparvarlik, inson huquqi va erkinliklarining ustuvorligi hamda uning erkin rivojlanishi, har bir shaxsning o’zini o’zi anglashi uchun shart-sharoitlarni yaratish, uning qobiliyatlari erkin rivojlanishiga asoslanadi. Shu munosabat bilan ta’lim tashkilotlari hududiy sharoitlarni va ta’lim tashkilotining o’ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda o’quv jarayonini o’z modeliga muvofiq loyihalash hamda qurish imkoniyatiga ega. Bu omillar ta’lim tizimini yangi pedagogik texnologiyalarni ilmiy jihatdan rivojlantirishning turli variantlarini ishlab chiqish yo’nalishida modernizatsiya qilish uchun o’ziga xos shart-sharoit yaratadi.

Pedagogika, psixologiya va san’at kabi sohalarning integratsiyasi ta’limdagi zamonaviy tendentsiyalarning eng kuchli harakatlantiruvchisi bo’lishi mumkin. Bundan tashqari, ushbu tarkibdagi san’at alohida rol o’ynashi kerak. Bu fikrni ko’plab mahalliy, xorijiy olimlar va pedagoglar, nazariyotchilar va amaliyotchilarning bayonotlari hamda nazariyalari tasdiqlaydi.

Shaxsning ma’naviy madaniyatini shakllantirish va boyitish, san’at va ijodiy faoliyat jamiyatning barqaror rivojlanishi, zamonaviy dunyoda inson moslashuvining eng muhim vositasidir. Fan va amaliyotning fanlararo sohalari bo’lgan art-terapiya va artpedagogika tibbiyot, ta’lim va ijtimoiy muassasalar faoliyatiga, mahalliy jamoalar hayotiga, odamlarning bir-biri bilan va atrof-muhit bilan munosabatlarini optimallashtirishga tobora muhim hissa qo’shmoqda.

So’nggi paytlarda shakllangan ko’p madaniyatli muhit yangi shakllanishning ta’lim makonini yaratish va rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Ta’limning qanchalik samarali va qiziqarli bo’lishi, birinchi navbatda, o’qituvchiga bog’liq. Ta’lim an’anaviy shaklida bo’lsa, dunyoqarashda ham, fikrlashda ham, yangi ko’nikma va malakalarni o’zlashtirishda ham jiddiy o’zgarishlarni talab qiladi.

Jamiyat va ta'lim tizimidagi yangi vaziyat doimiy o'zgarib turadigan sharoitlarda samarali mehnat qila oladigan yangi tipdagi o'qituvchilarni tayyorlashni taqozo etmoqda. O'qituvchi bugungi kunda nafaqat yuqori darajadagi umumiy madaniyat, artpedagogik kompetensiyaga ega bo'lishi, balki turli artpedagogik vaziyatlarni hal qilishda noan'anaviy yondashishi, o'z faoliyatini innovatsion, ijodiy asosda tashkil etishi zarur.

Shuni ta'kidlash kerakki, artpedagogik faoliyatning ma'nosi, asosan, badiiy madaniyat asoslarini va badiiy faoliyatning turlari bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantirishdan, shaxsning o'zini o'zi anglashi, uning ijtimoiy moslashuvi vositalaridan iborat.

Shubhasiz, zamonaviy pedagogikaning dolzarb vazifasi barqaror, samarali va ko'p funksiyali pedagogik texnologiyalarni modellashtirish hamda ularni ta'limning barcha bosqichlarida muvaffaqiyatli amalga oshirishdir. Zamonaviy ta'lim tizimi oldida turgan vazifa va muammolar yangi, ijodiy, ilmiy asoslangan yechimlarni talab qiladi. Ularni kompleks tarzda hal etish, ilmiy-uslubiy bazani va ma'lum bir kompetensiyaga ega mutaxassislarni shakllantirish zarurligini tushunish juda muhimdir.

Artpedagogika ta'limning zamonaviy gumanistik paradigmasi sharoitida turli muammolarni hal qilishga qodir. Xalqaro, madaniyatlararo aloqalarni, hamkorlikni va global ko'p qutbli hamjamiyatdagi o'z o'rni hamda rolini tushunishni rivojlantirishga qodir bo'lgan samarali, universal vosita sifatida harakat qilishi mumkin.

Bunda artpedagogikaning ko'p funksiyali imkoniyatlarini ta'limning zamonaviy paradigmasi kontekstida ko'rib chiqish;

art-terapiyaning turlari bilan integratsiyalashgan holda artpedagogika yordamida shaxsning ijodiy salohiyatini shakllantirish va rivojlantirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish; poliartistik ta'lim muhitida shaxsning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish jarayoniga badiiy pedagogikaning ta'siri natijalarini tahlil qilish kabilar muhim ahamiyatga ega.

References:

1. Арт-терапия и арт-педагогика: новые возможности для развития и социализации личности : сборник материалов первой всероссийской научно-практической конференции / под общ. ред. А. И. Копытина. СПб. : Скифия-принт, 2016. - 112 с. - ISBN 978-5-98620-198-6.

2. Shatunova, O.V., Xabibullina, G.V. Artpedagogika inklyuziv ta'limni amalga oshirishning innovatsion yo'nalishi sifatida // Ilmiy almanax 2016 yil. 7-1-son (21). 332-336-betlar. - eISSN: 2411-7609.